

HET VERZEKERDE NIEUWE PENSIOENCONTRACT EN DE FISCALITEIT

PROF. MR. H.M. KAPPELLE¹

1 Inleiding

De discussie over het nieuwe pensioencontract loopt inmiddels bijna vier jaar. De Commissie Toekomstbestendigheid Aanvullende Pensioenregelingen onder leiding van prof. dr. K.P. Goudswaard kwam in januari 2010 met zijn rapport "Een sterke tweede pijler. Naar een toekomstig stelsel van aanvullende pensioenen". In het voorjaar van 2010 kwam de Stichting van de Arbeid met het Pensioenakkoord. In juni 2011 gevolgd door het Uitwerkingsmemorandum Pensioenakkoord. Kort daarop sloten de sociale partners ook met het kabinet een pensioenakkoord. Op 30 mei 2012 stuurde de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid een hoofdlijnennotitie over de hervorming van het financiële toetsingskader naar de Tweede Kamer.² In de zomer van 2013 presenteerde het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid het "voorontwerp Wet invoering reële ambitieovereenkomst". Via een zogenoemde consultatieronden kreeg iedereen de kans om op het voorontwerp te reageren. Velen maakten van deze mogelijkheid gebruik. Het ministerie kreeg in het totaal 131 reacties. Voor het kerstreces zal het kabinet een wetsvoorstel indienen bij de Tweede Kamer. De beoogde ingangsdatum hiervan is 1 januari 2015.³ Op 1 oktober 2013 stuurde de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid een brief naar de Tweede Kamer. Hierin geeft ze aan te kiezen voor een tussenvariant. Het kader dat in deze tussenvariant ontstaat is niet eenzijdig aan te merken als "nominiaal" of "reëel", maar verbindt de voordelen van bei-

de modellen. Het kader is gericht op het realiseren van een geïndexeerde pensioentoezegging. De opgebouwde aanspraken worden op dezelfde manier beschermd als in de huidige systematiek het geval is, maar er wordt veel explicieter gemaakt hoe moet worden omgegaan met risico's.⁴

In al deze documenten en notities ging het met name om het financiële toetsingskader en de bijbehorende civiel juridische wet- en regelgeving. De fiscaliteit speelt een zeer ondergeschikte rol. In dit artikel onderzoek ik in hoeverre de bestaande fiscale wet- en regelgeving aanpassing behoeft om het nieuwe pensioencontract te kunnen uitvoeren. Daaruit zal blijken dat dit met name het geval is als pensioenverzekeraars het nieuwe contract uitvoeren. Het onderzoek spitst zich dan ook toe op deze probleemstelling. De conclusie is dat een aanpassing in de loonbelasting wenselijk en een aanpassing in de inkomstenbelasting/vennootschapsbelasting noodzakelijk is om onbedoelde effecten en belemmeringen te voorkomen.

2 Het nieuwe pensioencontract en verzekeraars

De Pensioenwet noemt als pensioenuitvoerders een ondernemingspensioenfonds, een bedrijfstakpensioenfonds, een premiepensioeninstelling of een verzekeraar die zetel heeft in Nederland.⁵ Ook de Wet op de loonbelasting 1964 noemt naast pensioenfondsen de verzekeraar als een mogelijke uitvoerder van pensioenregelingen.⁶ Het Uitwerkingsmemorandum Pensioenakkoord van de StAR noemt ook als een van de uitgangspunten

¹ Auteur is bijzonder hoogleraar Fiscaal Pensioenrecht aan de VU Amsterdam en directeur Aegon Adfis, Adviesgroep juridische en fiscale zaken. Hij is verbonden aan het Expertisecentrum Pensioenrecht van de VU.

² Kamerstukken II 2011/12, 32 043, nr. 113

³ Brief van de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid aan de Voorzitter van de Tweede Kamer van 12 juli 2013, nr. 2013-0000099637, paragraaf 4.

⁴ Brief van de Staatssecretaris van SZW van 1 oktober 2013, nr. 2013-0000134942, p. 3.

⁵ Artikel 1 Pensioenwet.

⁶ Artikel 19a, eerst e lid, onderdeel a Wet LB 1964.

voor het nieuwe contract nadrukkelijk de verzekeraar als mogelijke uitvoerder van het nieuwe pensioencontract: "uitvoering van het pensioencontract door een collectief pensioenfonds of door een verzekeraar, gebaseerd op solidariteit, doorsneepremie dan wel actuariële premie en uniforme opbouw".⁷

Desalniettemin komt het woord "verzekeraar" in het voorontwerp Wet invoering reële ambitieovereenkomst niet voor. Het voorontwerp richt zich volledig op door pensioenfonds uitgevoerde pensioenregelingen. In de aanbiedingsbrief gaat de staatssecretaris wel heel kort in op de positie van verzekeraars. "In dit voorontwerp van wet wordt nog niet ingegaan op het eventueel benodigde overgangsrecht en op de vraag hoe verzekeraars net als pensioenfonds de reële pensioencontract zouden kunnen uitvoeren."⁸ Gelukkig zegt de staatssecretaris dat hij nog niet ingaat op de vraag hoe verzekeraars het nieuwe pensioencontract kunnen uitvoeren. De vraag of verzekeraars dit (moeten) kunnen, stelt hij niet aan de orde. Daaruit leid ik af dat het kennelijk nog steeds de bedoeling is dat ook verzekeraars het nieuwe pensioencontract moeten kunnen uitvoeren.

3 Fiscaliteit en pensioen

Met betrekking tot de fiscaliteit en pensioen zijn er twee aspecten. Enerzijds de omkeerregel die er voor zorgt dat aanspraken die berusten op een zogenoemde "zuivere" pensioenregeling⁹ niet tot het loon behoren (art. 11 lid 1 onderdeel c Wet LB 1964) en anderzijds de bepalingen van art. 3.27 en 3.28 Wet IB 2001 die de aftrekbaarheid van de kosten van de pensioenregeling voor de werkgever regelen.

3.1 Loonbelasting

De kaders waarbinnen een werknemer pensioen mag opbouwen dat onder de omkeerregel valt, vinden we in hoofdstuk IIB van de Wet LB 1964. In het vakjargon; het Witteveenkader. Het voorontwerp en de begeleidende brief geven aan dat de invoering van het nieuwe pensioencontract geen directe relatie heeft met het Witteveenkader.

- "Bij de herziening van het ftk zijn een verbetering van het toetsingskader en de introductie van een nieuw

contract stappen om het pensioenstelsel toekomstbestendig te maken. Bij deze stappen op het gebied van zekerheid en risicodeling is de fiscale ruimte die geldt op basis van het Witteveenkader per 1 januari 2015 een gegeven. Als randvoorwaarde geldt dat sprake moet blijven van een generiek fiscaal kader waarbij op individueel niveau getoetst kan worden. Voor zover nodig zal die toets nader uitgewerkt worden."¹⁰

- "Het nieuwe pensioencontract – inclusief het automatisch aanpassingsmechanisme voor financiële schokken (AFS) en het levensverwachtingsaanpassingsmechanisme (LAM) – moet binnen de grenzen van het fiscale Witteveenkader blijven; voorkomen moet worden dat er fiscaal bovenmatige pensioenaanspraken ontstaan. Daarbij geldt als randvoorwaarde dat sprake moet blijven van een generiek fiscaal kader waarbij op individueel niveau getoetst kan worden. Voor zover nodig zal die toets nader uitgewerkt worden."¹¹
- "Een verbetering van het financieel toetsingskader en de introductie van een nieuw contract zijn stappen om het pensioenstelsel toekomstbestendig te maken. Bij deze stappen op het gebied van zekerheid en risicodeling is de fiscale ruimte die geldt op basis van het Witteveenkader per 1 januari 2015 een gegeven."¹²
- "Vooraf zullen concrete afspraken moeten worden gemaakt over de wijze waarop deze reserve wordt gevuld en geleegd. De fiscale begrenzing op de hoogte van pensioenuitkeringen vanuit het Witteveenkader zal fondsen ertoe dwingen een egalisatiereserve toe te passen."¹³
- "Het kader is gericht op het realiseren van een geïndexeerde pensioentoezegging. Er gelden geen beperkingen voor de hoogte van de indexatie-ambitie, met dien verstande dat net als nu de fiscale regels grenzen stellen."¹⁴

De conclusie is dat de fiscale begrenzing, zoals we die kennen in hoofdstuk IIB Wet LB 1964, niet verandert door de invoering van een (nieuw) financieel toetsingskader. Aan de ene kant is dat begrijpelijk. De reële ambitieovereenkomst heeft nog steeds als vertrekpunt de middelloonregeling. Dat de fiscale grenzen die gelden voor een middelloonregeling ook gelden voor de reële ambitieovereenkomst lijkt dus logisch. Aan de andere kant is de reële ambitieovereenkomst geen "echte" mid-

⁷ Uitwerkingsmemorandum Pensioenakkoord van 4 juni 2010, Stichting van de Arbeid 9 juni 2011, paragraaf 2, p. 4, achtste bolletje.

⁸ Brief van de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid aan de Voorzitter van de Tweede kamer van 12 juli 2013, nr. 2013-0000099637, paragraaf 1.

⁹ Dat wil zeggen een pensioenregeling die voldoet aan de voorwaarden van hoofdstuk IIB van de Wet LB 1964.

¹⁰ Brief van de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid aan de Voorzitter van de Tweede Kamer van 12 juli 2013, nr. 2013-0000099637, paragraaf 1.

¹¹ Memorie van toelichting bij voorontwerp Wet invoering reële ambitieovereenkomst, paragraaf 2.4, p. 6.

¹² Memorie van toelichting bij voorontwerp Wet invoering reële ambitieovereenkomst, paragraaf 2.3, p. 5.

¹³ Memorie van toelichting bij voorontwerp Wet invoering reële ambitieovereenkomst, paragraaf 3.2, p. 12.

¹⁴ Brief van de Staatssecretaris van SZW van 1 oktober 2013, nr. 2013-0000134942, p. 3.

delloonregeling. De regering kiest er voor om het nieuwe contract te duiden als een specifieke pensioenovereenkomst in de zin van art. 10 Pensioenwet.

.....

“Mijns inziens is er ruimte om de reële ambitieovereenkomst fiscaal anders te behandelen dan de ‘echte’ middelloonregeling”

.....

“De ambities van de uitkeringsovereenkomst en de reële ambitieovereenkomst mogen gelijkwaardig zijn, deze pensioenovereenkomsten verschillen onderling wel van elkaar. Dat begint met de concrete toezegging aan de deelnemer, en hangt samen met de manier waarop wordt omgegaan met de financiële ontwikkelingen bij het pensioenfonds.”¹⁵

Er is mijns inziens dus ruimte om de reële ambitieovereenkomst fiscaal anders te behandelen dan de “echte” middelloonregeling. De premieovereenkomst behandelen we immers – binnen de algemene voor alle regelingen geldende kaders – ook anders dan de uitkeringsovereenkomst. Een op het middelloonstelsel gebaseerd ouderdomspensioen bedraagt per dienstjaar niet meer dan 2,25 percent van het pensioengevend loon.¹⁶ Een op een beschikbare premiestelsel gebaseerd ouderdomspensioen wordt tijdsevenredig opgebouwd en is gericht op een pensioen dat na 35 jaren opbouw niet meer bedraagt dan 70 percent van het pensioengevend loon op dat tijdstip.¹⁷ Dat deze grenzen per 1 januari 2014 en wellicht per 1 januari 2015 verder, naar beneden gaan, veronderstel ik bekend. Maar dat heeft geen invloed op de principiële discussie hoe we de diverse regelingen willen/moeten behandelen.

Naast de begrenzing in de opbouw per jaar, geldt voor beide regelingen dat het ouderdomspensioen niet meer mag bedragen dan 100% van het pensioengevend loon.¹⁸ De toets of de regeling dat maximumniveau overschrijft, vindt bij een middelloonregeling echter plaats gedurende de gehele looptijd¹⁹ en bij een beschikbare premieregeling alleen bij het begin van de deelname aan de regeling en op de pensioeningangsdatum.²⁰ Achterliggende gedachte bij dit verschil is dat de resultaten

van een beschikbare premieregeling gedurende de looptijd kunnen fluctueren aan de hand van de beleggingsopbrengsten die worden gemaakt op de ter beschikking gestelde premies. Wat in een jaar tot bovenmatige pensioenen leidt, kan in het volgende jaar al weer zijn verdampd als gevolg van tegenvallende rendementen. Ook kan op de pensioeningangsdatum sprake zijn van zwaardere sterftetafels op grond waarvan de pensioenuitvoerder het pensioenkapitaal omzet in een direct ingaand pensioen. Wat dat betreft, is de reële ambitieovereenkomst niet anders dan de beschikbare premieregeling. Alle risico's, langlevens, rendement en rente, liggen bij de deelnemers. In de brief van 1 oktober 2013 stelt de staatssecretaris weliswaar dat de bescherming van aanspraken aansluit bij het huidige systeem: het korten van aanspraken blijft het uiterste redmiddel.²¹ Dat is niet anders dan nu bij pensioenfonds het geval is. Verzekeraars kunnen op dit moment niet afstempelen, zij moeten uitkeren wat is verzekerd. Als ook verzekeraars het nieuwe pensioencontract kunnen gaan uitvoeren, verschuiven ook hier de risico's dus volledig naar de deelnemer.

Voor zover sprake is van “downside risks” draagt de deelnemer deze volledig. Maar de “upward potential” kapt de wetgever af op het fiscale Witteveen kader. Bij de beschikbare premieregelingen komt een eventueel positief resultaat op pensioendatum toe aan de deelnemer. Mijns inziens terecht, want hij heeft gedurende de opbouwperiode ook volledig de risico's gelopen. Op de pensioendatum krijgt de deelnemer in een beschikbare premieregeling een pensioen dat kan worden aangekocht op basis van het vanuit de beschikbare premies opgebouwde pensioenkapitaal. Indien en voor zover het kapitaal meer bedraagt dan hetgeen nodig is om een fiscaal maximaal pensioen, inclusief eventuele na-indexatie, aan te kopen, krijgt de deelnemer het meerdere uitgekeerd onder inhouding van loonheffing.²² De deelnemer in een reële ambitieovereenkomst krijgt echter maximaal het fiscaal toegestane middelloon resultaat. Een eventueel surplus gaat eerst naar de egaliseringsreserve. De egaliseringsreserve bevindt zich echter op contractniveau en niet op deelnemersniveau. En is fiscaal gemaximeerd. Als het maximum is bereikt, kan de pensioenuitvoerder er bijvoorbeeld voor kiezen om de beleggingsrisico's te verkleinen. Als de overschrijding van de maximale omvang aanleiding geeft tot een algehele herziening van de financiële opzet, dan is dit aanleiding tot een wijziging van de pensioenovereenkomst

15 Memorie van toelichting bij voorontwerp Wet invoering reële ambitieovereenkomst, paragraaf 3.3, p. 12.

16 art. 18a lid 2 Wet LB 1964.

17 Art. 18a lid 3 Wet LB 1964.

18 Art. 18a lid 7 Wet LB 1964.

19 Art. 18a lid 4 Wet LB 1964.

20 Art. 18a lid 9 Wet LB 1964.

21 Brief van de Staatssecretaris van SZW van 1 oktober 2013, nr. 2013-0000134942, p. 3.

22 Art. 18a lid 9 Wet LB 1964; V&A 08-051 van het Centraal Aanspreekpunt Pensioenen van de Belastingdienst.

en de uitvoeringsovereenkomst.²³

De deelnemer profiteert met andere woorden niet volledig van het overrendement dat in zijn reële ambitieovereenkomst is gemaakt. Zoals gezegd, krijgt hij wel het volledige onderrendement voor zijn kiezen. Ik vind dat niet evenwichtig en pleit bij de reële ambitieovereenkomst voor een soortgelijke regeling als nu al geldt voor beschikbare premieregelingen. Dus, keer op pensioendatum een fiscaal maximaal pensioen uit in de vorm van een levenslange periodieke uitkering en keer het eventuele surplus onder inhouding van loonheffing uit aan de desbetreffende pensioengerechtigde.

3.2 Inkomsten- en vennootschapsbelasting

Voor de vraag of de premies voor een pensioenregeling (volledig) ten laste van de winst van de werkgever komen, moeten we kijken naar art. 3.27 en 3.28 Wet IB 2001. Art. 3.26 Wet IB 2001 bepaalt in zijn algemeenheid dat bij het bepalen van de jaarwinst geen rekening mag worden gehouden met kosten en lasten die rechtstreeks of zijdelings verband houden met wijzigingen in de hoogte van lonen of prijzen na afloop van het desbetreffende jaar (toekomstige inflatie). De daarmee gepaard gaande kosten komen pas ten laste van de winst in het jaar waarin de inflatie optreedt.

Voor pensioenregelingen maken art. 3.27 en 3.28 een uitzondering. Voor zover betalingen plaatsvinden in de vorm van krachtens een pensioenregeling verschuldigde premies of koopsommen aan een pensioenfonds of een verzekeringsmaatschappij mag bij de bepaling van de voor de jaarwinst aftrekbare premie rekening worden gehouden met een toekomstige inflatie van maximaal 4%.

Art. 3.26-3.28 Wet IB 2001 zijn ontleend aan art. 9a Wet IB 1964. Met de gewijzigde formulering en opbouw is geen inhoudelijke wijziging beoogd.²⁴ De wetsgeschiedenis bij de totstandkoming van art. 9a Wet IB 1964 is dus ook voor deze artikelen uit de Wet IB 2001 van belang.

Voor dit onderzoek is met name van belang of en in hoeverre een werkgever bedragen die hij betaalt aan een pensioenverzekeraar ter voeding van een depot waaruit toekomstige verhogingen kunnen worden gefinancierd, in het jaar van betaling ten laste van de winst kan brengen. Bij de totstandkoming van de Wet IB 1964 kwam daarbij het verschil tussen pensioenfonds en pensioenverzekeraars aan de orde. Pensi-

oenfonds baseerden hun premie in die tijd nog op 4% rekenrente. Als het feitelijke rendement hoger was dan de rekenrente, voegde het pensioenfonds het meerdere toe aan zijn voorziening voor toekomstige indexaties. De premie die het fonds aan de aangesloten werkgevers in rekening bracht, was gebaseerd op 4% rekenrente en bij de werkgever volledig aftrekbaar. In die jaren was de marktrente echter hoger dan de rekenrente van 4%. Pensioenverzekeraars vertaalden dat voor hun klanten in de korting op de 4%-premie, de zogenoemde rentestandskorting. Het verschil tussen rekenrente en marktrente maakte de verzekeraar contant en verlaagde daarmee de door de werkgever te betalen premie. De werkgever kon in een dergelijk geval alleen de door de verzekeraar in rekening gebrachte premie ten laste van zijn winst brengen. Ten opzichte van de werkgever die zijn pensioenregeling bij een pensioenfonds laat uitvoeren, betaalt de werkgever bij de verzekeraar dus een lagere premie en kan hij ook een lager bedrag ten laste van zijn winst brengen.

3.3 Parlementaire geschiedenis art. 9a Wet IB 1964

Dit onderscheid tussen pensioenfonds en verzekeraars kwam aan de orde ten tijde van de totstandkoming van art. 9a Wet IB 1964. Daarbij stelde de Kamer met name de vraag hoe art. 9a Wet IB 1964 uitwerkt als sprake is van een depotrekening die wordt gevormd met het oog op het verlenen van toekomstige toeslagen.

“Verschillende pensioenfonds – zo werd vervolgens uit de V.V.D.-fractie met instemming van de S.G.P.-fractie opgemerkt – werken op een gematigde rentebasis, zoals ook voorgeschreven door de Verzekeringkamer, en gebruiken hun overschotten uit dien hoofde, hetzij reglementair, hetzij buiten-reglementair, sinds jaar en dag voor de verbetering van ingegane pensioenen in verband met inflatie. Daartoe bevatten die fondsen ook nu stille reserves. De onderneming reserveert dan niet nog eens afzonderlijk voor de waardevastheid. Zal nu de belastingadministratie, met een artikel 9a in de hand, gaan eisen, dat de wetgever het verschil tussen de fondsreserve enerzijds en een lagere reserve naar hogere rekenrente anderzijds voor de belasting gaat activeren? Dit zou nu niet slechts een aanslag zijn op het bedrijfsleven, maar ook op de ontwikkeling van aanvaardbare pensioenvoorzieningen. Dezelfde problematiek doet zich voor bij ondernemingen, die hun pensioenverplichtingen hebben ondergebracht bij een levensverzekeraar en die ofwel de daar geboekte z.g. SL-korting bij de maatschappij hebben gedeponneerd voor waardevastheid, ofwel een recht op winstdeling hebben bedongen met dat doel ofwel voor dat doel een ‘sociaal fonds’ in het leven hebben geroepen ofwel - weer anders - de ontvangen SL-korting inderdaad als winst plegen te nemen, ook fiscaal, maar verzekeringen

²³ *Memorie van toelichting bij voorontwerp Wet invoering reële ambitieovereenkomst, artikelsgewijze toelichting bij art.*

137a, p. 63.

²⁴ *Kamerstukken II, 1998/99, 26 727, nr. 3 p. 107.*

hebben gesloten met een gegarandeerde klimming na pensioeningang van b.v. 3% of 5% per jaar.”²⁵

De staatssecretaris antwoordde als volgt:

“Van de zijde van de V.V.D.-fractie wordt, met instemming van de S.G.P.-fractie, opgemerkt dat verschillende pensioenfondsen een gematigde, ook door de Verzekeringskamer voorgeschreven rekenrente hanteren, waardoor die fondsen impliciet beschikken over stille reserves. Zoals de ondergetekende in het onderdeel ‘De rekenrente’ heeft uiteengezet, acht hij het niet in strijd met goed koopmansgebruik om bij de fiscale jaarwinstbepaling voor wat betreft aan pensioenfondsen verschuldigde premies aansluiting te blijven zoeken bij de door deze fondsen gehanteerde rekenrente, mits deze niet lager is dan 4% en uiteraard voor zover in de premies geen elementen zijn ingebouwd die betrekking hebben op toekomstige loon- of prijsontwikkelingen, bijvoorbeeld door uit te gaan van pensioengrondslagen die zijn afgestemd op een loon dat uitgaat boven het actuele.

Terecht stellen deze leden, dat bij bedrijfs- en beroepspensioenfondsen de overrente, zijnde het verschil tussen de op de beleggingen gekweekte rente en de aan het opgebouwde kapitaal voor ingegane en niet ingegane pensioenen ten grondslag liggende rekenrente, wordt aangewend voor hetzij reglementaire, hetzij buitenreglementaire verbetering van ingegane pensioenen in verband met inflatie of mede voor verhoging van pensioengrondslagen van nog niet-ingegane pensioenen in verband met reeds opgetreden inflatie. Bij pensioenverplichtingen ondergebracht bij verzekeringsmaatschappijen ligt dit anders. Ondernemingen die hun pensioenverplichtingen onderbrengen bij die maatschappijen betalen in beginsel wel premies die zijn gebaseerd op een rekenrente van 4%, doch tegelijkertijd bedingen zij daarop kortingen in verband met de huidige daarboven uitgaande rentestand. Deze kortingen zijn niet gebaseerd op het rendement dat de verzekeringsmaatschappijen maken van reeds aanwezige beleggingen, doch op het thans daarboven uitgaande onderstelde rendement dat de maatschappijen kunnen behalen bij belegging van de te ontvangen premies. Dit onderstelde rendement wordt afgeleid van het gemiddelde reële rendement van een bepaalde groep staatsleningen. Sommige ondernemingen hebben de gewoonte aan de op de premies te ontvangen kortingen geen nadere bestemming te geven. De kortingen verhogen uiteraard de (fiscale) winst. Anderen daarentegen deponeren, zoals deze leden vermelden, de te ontvangen rentekortingen bij de verzekeringsmaatschappij of storten de kortingen in een sociaal fonds, beide met het oog op aanpassing van te zijner tijd ingaande pensioenen. Weer anderen zien af van kortingen, doch hebben daartegenover een recht op winstdeling voor de polissen van de werknemers bedongen. Waar deze vormen van besteding

van rentestandskortingen in wezen overeenkomen met de hiervoor vermelde wijze van aanwending van door pensioenfondsen gekweekte overrente, zullen de door een ondernemer aan een verzekeringsmaatschappij verschuldigde premies voor het bruto-bedrag daarvan als bedrijfslast aftrekbaar blijven. Uiteraard geldt als voorwaarde, dat de bij een verzekeringsmaatschappij gedeponeerde of in een sociaal fonds gestorte kortingen onherroepelijk voor het aangegeven doel moeten worden aangewend. Wordt evenwel een pensioenverzekering gesloten met een gegarandeerde klimming na pensioeningangsdatum van bij voorbeeld 3 a 5% per jaar, dan heeft de premie, zowel vóór als na aftrek van rentestandskortingen, voor (een) deel betrekking op toekomstige loon- of prijsontwikkelingen. Dit gedeelte zal dan ook, overeenkomstig de strekking van het voorgestelde artikel 9a, niet in het jaar van betaling als bedrijfslast in aftrek kunnen komen.”²⁶

Door deze toezegging van de staatssecretaris kwamen pensioenfondsen en pensioenverzekeraars voor wat betreft de behandeling van rentestandskorting in een vergelijkbare positie. Door een pensioenverzekeraar verleende rentestandskorting die in een depot wordt gestort dat een onherroepelijk indexatie bestemming heeft, leidt er niet toe dat de werkgever een deel van de brutopremie (de rentestandskorting) niet ten laste van zijn winst kan brengen.

.....

“De Belastingdienst ziet geen aanleiding toegestane stortingen op een depotrekening uit te breiden met administratie- of omvangskorting”

.....

Naast de rentestandskorting kennen we echter nog diverse andere soorten kortingen. Met enige regelmaat komt de vraag aan de orde in hoeverre ook dergelijke kortingen in het indexatiedepot gestort kunnen worden, zonder dat dit tot beperking van de aftrek van de brutopremie leidt. Het gaat dan bijvoorbeeld om winstdeling, sterftewinst, omvangskorting en dergelijke.

De toezegging van de staatssecretaris kortingen betreffen die voortvloeien uit verschil in rente die worden gestort op een depotrekening met als bestemming pensioenver-

²⁵ Kamerstukken II 1974/75, 13 004, nr. 4, p. 19.

²⁶ Kamerstukken II 1974/75, 13 004, nr. 5, p. 39-40.

betering in verband met inflatie. Daarmee is de voeding van de depotrekening beperkt tot kortingsvormen die zijn terug te voeren op verschil in rente. De Belastingdienst stelt zich dan ook – mijns inziens terecht – op het standpunt dat er gelet op de wetshistorie dus geen aanleiding is om de toegestane stortingen op een depotrekening uit te breiden met de administratie- of omvangskorting, of andere vormen van kortingen op kosten.

3.4 De egalisatiereserve

De egalisatiereserve bij een verzekeraar zal de vorm hebben van een bij het desbetreffende collectieve pensioencontract behorende depotrekening. Meevallers gebruiken we in eerste instantie om het pensioen (weer) op het fiscaal maximale niveau te brengen. Is dat niveau bereikt, dan storten we eventuele extra meevallers in het depot, waaruit we in mindere tijden middelen onttrekken om door toekomstige tegenvallers ontstane tekorten aan te vullen. Dat kan een tekort door gemiste indexatie zijn, maar ook een tekort door afstempeling van de bestaande aanspraak. Dat is het kenmerk van het reële ambitiecontract, waarvan indexatie een onderdeel is. De meevallers bestaan echter niet alleen uit betere rente- of beleggingsopbrengsten. Ook een beter resultaat op sterfte dan verwacht, of een efficiëntere bedrijfsvoering waardoor een kostenresultaat ontstaat, dragen daar aan bij. De voeding van het depot kan met andere woorden ook bestaan uit andere bronnen dan alleen de rentestandskorting. En dat is op basis van de wetsgeschiedenis bij art. 9a Wet IB 194 niet zonder meer toegestaan. Dat betekent dat een deel van de pre-

mie niet aftrekbaar is in het jaar waarin de werkgever hem betaalt, omdat hij de bijbehorende last pas mag nemen in het jaar waarin de verhoging daadwerkelijk wordt toegekend. Welk deel van de premie het betreft, is uitermate lastig vast te stellen. Maar, wel staat vast dat het depot niet alleen door rentestandskorting wordt gevoed. En om problemen bij de winstbepaling daaromtrent te vermijden, zal voordat een verzekeraar het reële ambitiecontract kan uitvoeren, op dit punt de wetgever een regeling moeten treffen. Die is op zich niet ingewikkeld. Een bepaling die erin voorziet dat betalingen aan een pensioenverzekeraar voor een reël ambitiecontract volledig aftrekbaar zijn in het jaar van betaling, is voldoende.

4 Conclusie

Het is de bedoeling dat pensioenverzekeraars het reële ambitiecontract ook kunnen uitvoeren. Voor wat de fiscale wet- en regelgeving betreft, is daarvoor in ieder geval een wijziging van art. 3.27 en 3.28 Wet IB 2001 nodig om te bewerkstelligen dat de werkgever de volledige in een bepaald jaar betaalde premie ten laste van de winst kan brengen.

Daarnaast bepleit ik een aanpassing van de Wet op de loonbelasting 1964 zodat de pensioengerechtigde een surplus dat overblijft nadat hij een fiscaal maximaal pensioen toegekend heeft gekregen, in contanten en onder inhouding van loonheffing uitgekeerd kan krijgen. Alleen op die wijze zijn het neerwaartse risico en de opwaartse potentie met elkaar in evenwicht bij een contract dat alle risico's bij de deelnemer legt.